

Міністерство освіти і науки України
Західноукраїнський національний університет
Юридичний факультет

Кафедра цивільного права і процесу

МІЖДИСЦИПЛІНАРНА КУРСОВА РОБОТА

з дисципліни: Цивільне право

**на тему: «Договір перевезення пасажирів, багажу автомобільним
транспортom»**

Виконала: студентка групи ПР-35

Осадця Аліна

Керівник:

д.ю.н, професор Лукасевич-Крутник І. С.

Національна шкала _____

Кількість балів : _____

Оцінка : ECTS _____

Голова _____

Члени комісії _____

Тернопіль, ЗУНУ – 2026

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНО-ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОГОВОРУ ПЕРЕВЕЗЕННЯ ПАСАЖИРІВ ТА БАГАЖУ АВТОМОБІЛЬНИМ ТРАНСПОРТОМ	6
1.1. Поняття, правова природа та ознаки договору перевезення пасажирів і багажу.....	6
1.2. Джерела правового регулювання договору перевезення пасажирів і багажу автомобільним транспортом.....	9
1.3. Сторони договору перевезення: їх правовий статус та характеристика.....	11
Висновки до розділу 1	12
РОЗДІЛ 2. ЗМІСТ ТА ПОРЯДОК УКЛАДЕННЯ ДОГОВОРУ ПЕРЕВЕЗЕННЯ ПАСАЖИРІВ І БАГАЖУ	13
2.1. Істотні умови договору перевезення пасажирів і багажу.....	13
2.2. Форма та порядок укладення договору перевезення автомобільним транспортом.....	14
2.3. Права та обов'язки сторін договору перевезення.....	16
Висновки до розділу 2	17

РОЗДІЛ 3. ВИКОНАННЯ ДОГОВОРУ ТА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ	
СТОРИН У СФЕРІ ПЕРЕВЕЗЕННЯ ПАСАЖИРІВ І	
БАГАЖУ.....	18
3.1. Порядок виконання договору перевезення пасажирів і багажу.....	18
3.2. Відповідальність перевізника та пасажирів за порушення умов договору.....	20
3.3. Підстави та порядок припинення договору перевезення.....	22
Висновки до розділу 3.....	23
ВИСНОВОК.....	25
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	27
ДОДАТОК.....	31

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Договір перевезення пасажирів і багажу автомобільним транспортом є одним із найбільш поширених видів цивільно-правових договорів, який щодня укладають мільйони громадян України. У сучасних умовах, зокрема під час воєнного стану, значного розвитку цифрових платформ (агрегаторів типу Bolt, Uber або Uklon) та реформування ринку транспортних послуг, правове регулювання цих відносин набуває особливої гостроти. Проблеми забезпечення безпеки пасажирів, захисту їх прав як споживачів, адаптації договору до надзвичайних обставин, а також розподіл відповідальності між перевізником, пасажиром і посередниками вимагають глибокого наукового аналізу. Актуальність теми зумовлена також необхідністю гармонізації національного законодавства з європейськими стандартами та потребою у вдосконаленні механізмів захисту прав учасників транспортних правовідносин.

Науково-практичне значення дослідження. Результати дослідження мають як теоретичне, так і практичне значення. У науковому плані вони поглиблюють розуміння правової природи договору перевезення пасажирів автомобільним транспортом у сучасних умовах. Практичне значення полягає в тому, що розроблені висновки та пропозиції можуть бути використані суб'єктами транспортної діяльності, адвокатами, суддями при вирішенні спорів, а також державними органами під час вдосконалення нормативно-правової бази.

Ступінь наукової розробки теми. Питання правового регулювання договорів перевезення традиційно привертало увагу вітчизняних учених. Окремі аспекти договірних транспортних відносин досліджувалися в працях А. Г. Алексєєва, П. В. Бондаря, І. В. Давидової, А. В. Колісникова, М. В. Менджула, І. Г. Приленського та інших. Однак комплексне дослідження

договору перевезення пасажирів і багажу саме автомобільним транспортом з урахуванням воєнного стану, цифровізації послуг та сучасної судової практики залишається недостатньо висвітленим. Більшість робіт присвячена загальним питанням транспортного права або іншим видам транспорту, що зумовлює необхідність подальшого вивчення теми.

Об’єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають у процесі укладення, виконання та припинення договору перевезення пасажирів і багажу автомобільним транспортом.

Предметом дослідження виступають норми цивільного та транспортного законодавства України, які регулюють договір перевезення пасажирів і багажу автомобільним транспортом, наукові концепції щодо його правової природи, а також практика застосування цих норм.

Мета курсової роботи полягає в комплексному теоретичному та практичному дослідженні договору перевезення пасажирів і багажу автомобільним транспортом, виявленні особливостей його правового регулювання, змісту, виконання та відповідальності сторін у сучасних умовах.

Для досягнення поставленої мети визначено **такі завдання:**

- розкрити поняття, правову природу та ознаки договору перевезення пасажирів і багажу автомобільним транспортом;
- проаналізувати систему джерел правового регулювання договору та правовий статус його сторін;
- визначити істотні умови, форму та порядок укладення договору;
- дослідити права та обов’язки сторін договору;
- з’ясувати порядок виконання договору, види та підстави відповідальності сторін;
- встановити підстави та порядок припинення договору;

- сформулювати висновки та пропозиції щодо вдосконалення правового регулювання.

Методи дослідження. У роботі використано загальнонаукові та спеціально-юридичні методи. Діалектичний метод дозволив розглянути договір у розвитку та взаємозв'язку з іншими правовими інститутами. Метод системного аналізу застосовано для вивчення джерел правового регулювання. Формально-юридичний метод використано при аналізі нормативно-правових актів і судової практики. Порівняльно-правовий метод дав можливість зіставити положення законодавства з науковими підходами. Крім того, застосовувалися методи аналізу, синтезу, узагальнення та логіко-юридичний метод.

Структура курсової роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, що складається з 27 найменувань та додатку, який містить складений нами договір перевезення.. Перший розділ присвячено загально-теоретичним засадам договору. У другому розділі досліджено зміст та порядок укладення договору. Третій розділ розкриває питання виконання договору, відповідальності сторін та підстав його припинення. Така структура дозволяє послідовно та комплексно висвітлити обрану тему.

РОЗДІЛ 1.

ЗАГАЛЬНО-ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОГОВОРУ ПЕРЕВЕЗЕННЯ ПАСАЖИРІВ ТА БАГАЖУ АВТОМОБІЛЬНИМ ТРАНСПОРТОМ

1.1. Поняття, правова природа та ознаки договору перевезення пасажирів і багажу

Договір перевезення пасажирів і багажу автомобільним транспортом посідає особливе місце в системі цивільно-правових договорів, оскільки безпосередньо забезпечує реалізацію конституційного права громадян на свободу пересування та задовольняє повсякденні транспортні потреби населення. Цей договір є однією з «найпоширеніших форм взаємодії між суб'єктами цивільного обороту в транспортній сфері, що обумовлює його значущість як для окремих осіб, так і для суспільства в цілому». Згідно з положеннями Цивільного кодексу України, «за договором перевезення пасажирів одна сторона (перевізник) зобов'язується перевезти другу сторону (пасажирів) до пункту призначення, а в разі здавання багажу - також доставити багаж до пункту призначення та видати його особі, яка має право на одержання багажу, а пасажир зобов'язується сплатити встановлену плату за проїзд, а у разі здавання багажу - також за його провезення» [27, ст. 910]. Ця норма чітко окреслює предмет договору, підкреслюючи його спрямованість на переміщення особи та її майна в просторі.

Правова природа договору перевезення пасажирів і багажу автомобільним транспортом характеризується поєднанням ознак договору про надання послуг та специфічних перевізних зобов'язань. У науковій літературі зазначається, що «договір перевезення пасажирів і багажу є одним з найпоширеніших видів транспортних договорів» [10, с. 35]. Він може бути як «консенсуальним (укладається з моменту досягнення згоди, наприклад,

при бронюванні місця), так і реальним (укладається з моменту вручення багажу або посадки пасажирів)». Колісников А. В. підкреслює, що «за юридичними ознаками договору перевезення багажу пасажирським транспортом, цей договір є двостороннім, консенсуальним та може бути як відплатним, так і безоплатним» [10, с. 35–39]. Така характеристика відображає гнучкість договору залежно від конкретних обставин перевезення.

Особливості договору проявляються й у його зв'язку з публічними елементами. На «маршрутах загального користування договір набуває ознак публічного договору, коли перевізник не має права відмовитись від укладення угоди за наявності вільних місць». Коваль Ю. О. зазначає, що «поняття та особливості договору перевезення пасажирів і багажу визначаються його спрямованістю на задоволення нематеріальних інтересів пасажирів щодо переміщення в просторі, що вирізняє його серед інших транспортних угод» [8, с. 44–46]. У сучасних умовах, особливо під час воєнного стану, правова природа договору трансформується. Давидова І. В. та Резніченко С. В. наголошують, що «в умовах воєнного часу сформувалися особливості наземних перевезень як при перевезенні автомобільним транспортом, так і при перевезенні залізничним транспортом» [5, с. 129–133], що призводить до спрощення процедур і посилення гарантій безпеки.

Ознаками договору перевезення пасажирів і багажу автомобільним транспортом є «двосторонність (взаємні права й обов'язки), оплатність (за загальним правилом), строковість (виконання відповідно до розкладу або погодженого терміну), а також високий ступінь імперативного регулювання, зумовлений необхідністю захисту життя, здоров'я пасажирів і безпеки дорожнього руху». Договір вирізняється своєю спрямованістю на надання послуги, яка має нематеріальний характер, проте супроводжується

матеріальними елементами (перевезення багажу)». Як слушно зауважує Ковальов А. О. у навчальному посібнику, транспортні договори, зокрема перевезення пасажирів, регулюються комплексом норм, що забезпечують баланс інтересів сторін і держави [9].

Таким чином, поняття, правова природа та ознаки договору формують цілісну теоретичну конструкцію, яка поєднує приватноправові засади свободи договору з публічно-правовими вимогами до якості послуг і безпеки. Це створює підґрунтя для подальшого аналізу джерел регулювання та статусу сторін.

1.2. Джерела правового регулювання договору перевезення пасажирів і багажу автомобільним транспортом

Система джерел правового регулювання договору перевезення пасажирів і багажу автомобільним транспортом є багатошаровою та ієрархічною, що дозволяє комплексно врегульовувати відносини між перевізником і пасажиром. Основу становить Цивільний кодекс України, зокрема глава 63, де статті 908–915 встановлюють загальні положення про договори перевезення. Як уже зазначалося, ст. 910 ЦК України дає визначення договору перевезення пасажирів [27, ст. 910]. Ці норми мають «субсидіарний характер і застосовуються, коли спеціальне законодавство не містить відповідних приписів» [27].

Спеціальним актом є Закон України «Про автомобільний транспорт» від 05.04.2001 № 2344-III, який «визначає організаційні засади діяльності, права та обов'язки учасників перевезень». У ньому закріплено, що «автомобільний транспорт загального користування забезпечує задоволення потреб населення у перевезеннях» [17, ст. 29, 34]. Зміни, внесені Законом №

4337-IX від 27.03.2025, спрямовані на «вдосконалення ринку послуг і адаптацію до сучасних викликів» [18].

Важливе місце посідають підзаконні нормативно-правові акти. Постанова Кабінету Міністрів України від 18.02.1997 № 176 «Про затвердження Правил надання послуг пасажирського автомобільного транспорту» детально регламентує «порядок укладення договору, видачі проїзних документів, перевезення багажу, ручної поклажі та відповідальність сторін» [20]. Закон України «Про транспорт» від 10.11.1994 № 232/94-ВР встановлює загальні принципи функціонування транспортної системи [21], а Закон «Про захист прав споживачів» розглядає «пасажира як споживача, наділяючи його додатковими правами» [19].

Науковці звертають увагу на необхідність удосконалення системи джерел. Бондар П. В. зазначає проблеми регулювання при використанні транспортних агрегаторів, коли виникають тристоронні відносини [3]. Радчук О. П. підкреслює значення міжнародно-правового аспекту: «окремі питання перевезення пасажирів та їх багажу автомобільним транспортом: міжнародно-правовий аспект» вимагають врахування конвенцій для гармонізації національного законодавства [22, с. 316–935]. У воєнний період джерела адаптуються, як показує аналіз Давидової та Резніченко [5, с. 129–133].

Отже, джерела правового регулювання утворюють єдину систему, де загальні цивільно-правові норми конкретизуються спеціальними транспортними правилами. Це забезпечує стабільність і адаптивність договору в сучасних умовах.

1.3. Сторони договору перевезення: їх правовий статус та характеристика

Сторонами договору перевезення пасажирів і багажу автомобільним транспортом є перевізник та пасажир, кожен з яких наділений специфічним правовим статусом. «Перевізник – це юридична особа або фізична особа-підприємець, яка має ліцензію на здійснення пасажирських перевезень. Його статус характеризується обов’язками щодо забезпечення безпеки, технічного стану транспортних засобів і кваліфікації водіїв». Жебелев І. І. у дисертації обґрунтовує, що «правовий статус учасників договору перевезення пасажирів автомобільним транспортом» включає публічно-правові елементи державного контролю [6].

«Пасажир як друга сторона є фізичною особою, яка укладає договір для задоволення особистих потреб у переміщенні». Його статус посилюється положеннями Закону «Про захист прав споживачів», що надає право на безпечну послугу, повну інформацію та відшкодування збитків [19]. Бондар П. В. аналізує ускладнення статусу пасажирів в умовах агрегаторів, де виникають додаткові посередницькі відносини [3].

Нерівність сторін зумовлена імперативним регулюванням, спрямованим на захист слабшої сторони, в цьому випадку пасажирів. Судова практика підтверджує цей підхід. Зокрема, Постанова Верховного Суду від 23.08.2023 у справі № 600/1407/22-а акцентує пріоритет захисту прав пасажирів [12]. Інші рішення, як-от Постанова Касаційного адміністративного суду від 20.03.2025 у справі № 380/13118/23, розкривають особливості припинення договору [13].

Таким чином, правовий статус сторін відображає баланс приватних інтересів і публічних вимог, що є ключовим для ефективного функціонування договору.

Висновки до розділу 1

У першому розділі розглянуто загально-теоретичні засади договору перевезення пасажирів і багажу автомобільним транспортом. Визначено його поняття, правову природу як комплексного інституту, що поєднує ознаки послуги та перевізного зобов'язання, а також ключові ознаки. Проаналізовано систему джерел правового регулювання від ЦК України до спеціальних правил. Охарактеризовано правовий статус сторін; перевізника та пасажирів, з акцентом на захист прав споживача. Отримані висновки формують теоретичну базу для подальшого дослідження змісту, порядку укладення, виконання договору та відповідальності сторін у наступних розділах курсової роботи. Дослідження підтверджує актуальність теми в умовах сучасних викликів, зокрема цифровізації та воєнного стану.

РОЗДІЛ 2.

ЗМІСТ ТА ПОРЯДОК УКЛАДЕННЯ ДОГОВОРУ ПЕРЕВЕЗЕННЯ ПАСАЖИРІВ І БАГАЖУ

2.1. Істотні умови договору перевезення пасажирів і багажу

Істотні умови договору перевезення пасажирів і багажу автомобільним транспортом становлять його змістовне ядро, без узгодження яких договір не може вважатися укладеним. Предмет договору є головною істотною умовою, яка полягає у наданні послуги з перевезення пасажирів та його багажу до визначеного пункту призначення. Згідно зі статтею 910 Цивільного кодексу України, «за договором перевезення пасажирів одна сторона (перевізник) зобов'язується перевезти другу сторону (пасажирів) до пункту призначення, а в разі здавання багажу - також доставити багаж до пункту призначення та видати його особі, яка має право на одержання багажу, а пасажир зобов'язується сплатити встановлену плату за проїзд, а у разі здавання багажу – також за його провезення» [27, ст. 910]. Ця норма чітко визначає, що «предмет охоплює як нематеріальну послугу переміщення пасажирів, так і матеріальний елемент – доставку багажу» [15].

Ціна (провізна плата) також належить до істотних умов. У більшості випадків плата» встановлюється відповідно до тарифів, затверджених компетентними органами, або за домовленістю сторін у разі разових чи замовних перевезень». Як зазначається в науковій літературі, «ціна як істотна умова для договору перевезення пасажирів і багажу визначається за загальним правилом тарифами, а у випадку відсутності – розумною платою» [8, с. 44–46]. Колісников А. В. підкреслює специфіку договору перевезення багажу, зазначаючи, що «договір перевезення багажу пасажирським

транспорт є двостороннім, консенсуальним та може бути як відплатним, так і безоплатним» [10, с. 35–39].

Строк виконання договору є ще однією ключовою істотною умовою. Він визначається «розкладом руху, часом відправлення та прибуття або розумним строком у разі відсутності чіткої регламентації». Постанова Кабінету Міністрів України № 176 деталізує, що «перевізник зобов'язаний дотримуватися встановлених термінів, а порушення строків тягне відповідальність» [20].

Додатковими істотними умовами, особливо на маршрутах загального користування, є маршрут перевезення, місце посадки та висадки, а також умови перевезення багажу (вага, габарити, упаковка). Коваль Ю. О. слушно зауважує, що «поняття та особливості договору перевезення пасажирів і багажу визначаються його спрямованістю на задоволення нематеріальних інтересів пасажирів щодо переміщення в просторі» [8, с. 44–46]. У воєнний час істотні умови адаптуються: «спрощуються вимоги до оформлення, але посилюється акцент на безпеці та строках» [5, с. 129–133].

Таким чином, істотні умови договору формують його обов'язковий зміст, забезпечуючи чіткість правовідносин і захист інтересів обох сторін. Їх відсутність або неузгодженість унеможлиблює визнання договору дійсним, що підкреслює їх фундаментальне значення в транспортному праві.

2.2. Форма та порядок укладення договору перевезення автомобільним транспортом

Форма договору перевезення пасажирів і багажу автомобільним транспортом є переважно спрощеною, що відповідає масовому характеру таких перевезень. Укладення договору підтверджується «видачею проїзного

документа – квитка або електронного квитка, а при здаванні багажу – багажної квитанції». Згідно зі статтею 910 ЦК України, «укладення договору перевезення пасажирів та багажу підтверджується видачею відповідно квитка та багажної квитанції, форми яких встановлюються відповідно до транспортних кодексів (статутів)» [27, ст. 910]. Постанова КМУ № 176 конкретизує, що «квиток є проїзним документом встановленої форми, який надає право на одержання транспортних послуг» [20].

Порядок укладення залежить від виду перевезення. На маршрутах загального користування «договір вважається укладеним з моменту придбання квитка (консенсуальний характер), а для пільгових категорій або замовних перевезень – з моменту посадки (реальний характер)». Як слушно зазначає науковець, «договір перевезення пасажирів автомобільним транспортом укладається між перевізником та пасажиром у письмовій формі (пасажирський квиток, договір, квитанція тощо)» [11, с. 35–39]. У разі «використання транспортних агрегаторів (Bolt, Uber) порядок ускладнюється електронним підтвердженням бронювання», що аналізує Бондар П. В. [3].

Порядок укладення включає кілька етапів: інформування пасажирів про умови перевезення, оплату проїзду, видачу квитка та посадку. Перевізник зобов'язаний надати повну інформацію про маршрут, час у дорозі, правила поведінки. Рябушин В. В. у тезах підкреслює, що «договір перевезення автомобільним транспортом вимагає чіткого дотримання форми для забезпечення доказовості правовідносин» [25, с. 122]. У сучасних умовах цифровізації все частіше застосовуються електронні квитки та безконтактна оплата, що не змінює суті форми, але спрощує процедуру.

Судова практика підтверджує важливість дотримання форми. Зокрема, рішення Ужгородського міськрайонного суду від 01.05.2025 № 127010404 вказує на необхідність фіксації умов для уникнення спорів [24]. Таким

чином, форма та порядок укладення договору поєднують простоту з обов'язковою фіксацією прав та обов'язків, забезпечуючи оперативність транспортних послуг і юридичну захищеність сторін.

2.3. Права та обов'язки сторін договору перевезення

Права та обов'язки сторін договору перевезення пасажирів і багажу автомобільним транспортом характеризуються певною асиметрією, зумовленою необхідністю захисту слабшої сторони – пасажирів. Перевізник має «право вимагати оплати проїзду та перевезення багажу, дотримання пасажиром правил поведінки, а також відмови у перевезенні при порушенні громадського порядку». Водночас «перевізник зобов'язаний вчасно надати для перевезення справний технічно й відповідним чином обладнаний транспортний засіб; забезпечити безпечні умови перевезення» [20]. Закон «Про автомобільний транспорт» (ст. 30) деталізує «обов'язки перевізника щодо технічного стану транспортних засобів, кваліфікації водіїв та страхування відповідальності» [17, ст. 30].

Пасажир має широке коло прав як споживач транспортних послуг. Згідно зі статтею 41 Закону України «Про автомобільний транспорт», пасажир має право «одержувати від перевізника, водія, на зупинках автобусних маршрутів загального користування, автостанціях та автовокзалах інформацію про послуги автомобільного транспорту загального користування; безоплатно провозити з собою на автобусних маршрутах загального користування одну дитину дошкільного віку без надання їй окремого місця» [17, ст. 41]. Пасажир також вправі вимагати відшкодування шкоди у разі заподіяння збитків через неналежне виконання договору.

Обов'язки пасажирів включають наявність квитка, дотримання правил поведінки, сплату проїзду та недопущення дій, що створюють загрозу безпеці. Як зазначає Жебелев І. І., «правовий статус учасників договору перевезення пасажирів автомобільним транспортом» передбачає баланс інтересів, де обов'язки пасажирів кореспондують з правами перевізника [6]. У воєнний період обов'язки посилюються вимогами безпеки, а права пасажирів – додатковими гарантіями [11, с. 129–133].

Судова практика активно захищає права пасажирів. Постанова Верховного Суду від 23.08.2023 у справі № 600/1407/22-а підкреслює відповідальність перевізника за порушення умов [12]. Таким чином, права та обов'язки сторін забезпечують ефективне виконання договору, балансуючи приватні інтереси з публічними вимогами безпеки та якості послуг.

Висновки до розділу 2

У другому розділі детально проаналізовано зміст та порядок укладення договору перевезення пасажирів і багажу автомобільним транспортом. Визначено істотні умови (предмет, ціна, строк, маршрут), форму (підтвердження квитком) та порядок укладення, що поєднують простоту з юридичною чіткістю. Розкрито права та обов'язки сторін, де акцент робиться на захисті пасажирів як споживачів. Отримані висновки свідчать про високу імперативність регулювання договору, що відповідає його соціальній значущості.

РОЗДІЛ 3.

ВИКОНАННЯ ДОГОВОРУ ТА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ СТОРІН У СФЕРІ ПЕРЕВЕЗЕННЯ ПАСАЖИРІВ І БАГАЖУ

3.1. Порядок виконання договору перевезення пасажирів і багажу

Виконання договору перевезення пасажирів і багажу автомобільним транспортом є ключовою стадією правовідносин, яка безпосередньо реалізує «мету договору – безпечне, своєчасне та комфортне переміщення пасажирів разом із багажем до пункту призначення». Цей процес починається «з моменту посадки пасажирів в транспортний засіб і завершується висадкою та видачею багажу». Згідно зі статтею 911 Цивільного кодексу України, «перевізник зобов'язаний надати пасажирові місце, вказане в квитку. У разі неможливості надання місця, вказаного в квитку, перевізник зобов'язаний надати пасажирові інше рівноцінне місце» [27, ст. 911]. Ця норма закріплює обов'язок перевізника забезпечити фактичне надання послуги, підкреслюючи пріоритет інтересів пасажирів.

Порядок виконання включає комплекс обов'язкових дій. Перевізник повинен подати технічно справний, чистий і обладнаний відповідно до вимог транспортний засіб, дотримуватися затвердженого розкладу руху, забезпечувати належні умови для перевезення ручної поклажі та багажу. Постанова Кабінету Міністрів України від 18.02.1997 № 176 чітко регламентує, що «перевізник зобов'язаний забезпечити безпечні умови перевезення пасажирів і багажу, дотримуватися вимог щодо обладнання транспортних засобів засобами пожежогасіння, аптечками та іншим необхідним обладнанням» [20]. При перевезенні багажу перевізник зобов'язаний прийняти його за багажною квитанцією, забезпечити збереження під час поїздки та видати уповноваженій особі в пункті

призначення. Колісников А. В. справедливо зазначає, що «особливості договору перевезення багажу пасажирським транспортом полягають у тому, що цей договір є самостійним, але тісно пов'язаним з основним договором перевезення пасажирів, і його виконання вимагає окремої фіксації» [10, с. 35–39].

У сучасних умовах воєнного стану порядок виконання набуває додаткових особливостей. Менджул М. В. підкреслює, що «особливості виконання договору з перевезення пасажирів в умовах воєнного стану включають спрощення процедур посадки, можливість зміни маршруту без попередньої згоди пасажирів, а також посилення заходів безпеки, зокрема щодо реагування на повітряні тривоги» [11]. Перевізник зобов'язаний інформувати пасажирів про можливі ризики та альтернативні варіанти, забезпечувати психологічний комфорт і готовність до евакуаційних дій. Пасажир, зі свого боку, сприяє виконанню договору, дотримуючись правил поведінки, не створюючи перешкод для водія та своєчасно пред'являючи проїзні документи.

Науковці звертають увагу на динамічний характер виконання. Рябушин В. В. слушно зауважує, що «договір перевезення автомобільним транспортом вимагає активної участі обох сторін для досягнення спільного результату – безпечного прибуття до пункту призначення в умовах, що постійно змінюються» [25, с. 122].

Судова практика також підтверджує важливість належного виконання: рішення Стрийського міськрайонного суду Львівської області від 06.02.2025 № 125278752 вказує на обов'язок перевізника компенсувати пасажирам моральну шкоду та матеріальні незручності, спричинені значним порушенням строків виконання договору [23].

Таким чином, порядок виконання договору є складним, багатоступеневим процесом, який поєднує імперативні вимоги безпеки, технічної справності та своєчасності з елементами взаємодії сторін. Належне виконання не лише реалізує права пасажирів, але й запобігає виникненню конфліктних ситуацій та застосування заходів відповідальності.

3.2. Відповідальність перевізника та пасажирів за порушення умов договору

Відповідальність за порушення умов договору перевезення пасажирів і багажу має цивільно-правовий, а в окремих випадках – адміністративний характер і спрямована на відновлення порушених прав, компенсацію шкоди та запобігання майбутнім порушенням. Відповідальність перевізника є підвищеною через його професійний статус і публічний характер діяльності.

Згідно зі статтею 913 Цивільного кодексу України, «перевізник відповідає за шкоду, заподіяну життю або здоров'ю пасажирів, а також за втрату, пошкодження або прострочення доставки багажу, якщо не доведе, що це сталося внаслідок непереборної сили або умислу потерпілого» [27, ст. 913]. Ця норма встановлює презумпцію вини перевізника, що суттєво полегшує захист прав пасажирів як слабшої сторони.

Перевізник несе відповідальність у формі сплати штрафів, пені за прострочення доставки, повного відшкодування реальних збитків, моральної шкоди та упущеної вигоди. Закон України «Про автомобільний транспорт» у статті 42 зазначає, що «перевізник несе відповідальність за несвоєчасне перевезення пасажирів і багажу, за пошкодження або втрату багажу» [17, ст. 42].

У науковій літературі наголошується, що «в умовах воєнного часу відповідальність перевізника за порушення умов договору зберігається, але враховуються форс-мажорні обставини, пов'язані з бойовими діями» [5, с. 129–133]. Постанова Верховного Суду від 23.08.2023 у справі № 600/1407/22-а чітко підтверджує обов'язок перевізника відшкодовувати шкоду, спричинену неналежним технічним станом транспортного засобу та порушенням габаритно-вагових норм [12].

Пасажир також несе юридичну відповідальність за власні порушення. До них належать безквитковий проїзд, пошкодження майна перевізника, створення загрози безпеці дорожнього руху, недотримання правил поведінки в салоні. Відповідальність пасажирів виражається в оплаті штрафу за проїзд без квитка, відшкодуванні завданих збитків та можливому адміністративному покаранні. Жебелев І. І. обґрунтовує, що «правовий статус учасників договору перевезення пасажирів автомобільним транспортом передбачає взаємну відповідальність, проте законодавець робить акцент на посиленому захисті слабшої сторони – пасажирів» [6].

У контексті цифрових платформ (агрегаторів) відповідальність може розподілятися між безпосереднім перевізником і сервісом-посередником. Бондар П. В. аналізує, що «правове регулювання договірних відносин у сфері перевезення пасажирів з використанням транспортних агрегаторів створює додаткові складнощі щодо розмежування відповідальності» [3]. Судова практика активно застосовує норми відповідальності: Постанова Касаційного адміністративного суду від 22.01.2026 у справі № 380/17417/23 розглядає особливості притягнення до відповідальності в умовах воєнного стану [14].

Отже, відповідальність сторін є диференційованою, справедливою та спрямованою на забезпечення дисципліни виконання договору, захист прав споживачів і стабільність транспортних відносин.

3.3. Підстави та порядок припинення договору перевезення

Припинення договору перевезення пасажирів і багажу автомобільним транспортом відбувається на підставах, чітко визначених цивільним законодавством та спеціальними транспортними нормами. Основними підставами є: повне та належне виконання зобов'язань, угода сторін, істотне порушення умов договору однією зі сторін, настання форс-мажорних обставин, а також одностороння відмова пасажирів від поїздки. Стаття 914 Цивільного кодексу України встановлює, що «договір перевезення припиняється у разі відмови пасажирів від перевезення до відправлення транспортного засобу. У цьому разі пасажир має право на повернення провізної плати за вирахуванням зборів, пов'язаних з оформленням квитка» [27, ст. 914].

Істотними підставами припинення є скасування рейсу перевізником, технічна несправність транспортного засобу, зміна маршруту через непередбачувані обставини. Постанова Касаційного адміністративного суду від 20.03.2025 у справі № 380/13118/23 детально розкриває порядок припинення договору при зміні маршруту або скасуванні рейсу, підкреслюючи обов'язок перевізника запропонувати альтернативний варіант або повернути кошти [13]. У воєнний період підстави припинення значно розширюються. Менджул М. В. зазначає, що «виконання договору з перевезення пасажирів в умовах воєнного стану може припинятися за ініціативою перевізника для забезпечення безпеки пасажирів, зокрема при повітряних тривогах або загрозі обстрілів» [11].

Порядок припинення включає обов'язкове повідомлення іншої сторони, складання акта (у разі спору), врегулювання фінансових питань та

повернення провізної плати. Пасажир має право вимагати не лише повернення коштів, але й альтернативного перевезення.

Давидова І. В. та Резніченко С. В. підкреслюють, що «в реаліях воєнного часу припинення договорів перевезення набуло особливих рис, пов'язаних зі спрощенням процедур і посиленням державних гарантій для пасажирів» [5, с. 129–133].

Судова практика послідовно захищає права сторін при припиненні договору. Рішення Ужгородського міськрайонного суду Закарпатської області від 01.05.2025 № 127010404 вказує на обов'язковість документального фіксування підстав припинення для уникнення зловживань з боку перевізника [24]. Таким чином, підстави та порядок припинення договору забезпечують гнучкість правовідносин і дозволяють оперативно реагувати на об'єктивні зміни обставин, зберігаючи баланс інтересів перевізника та пасажирів.

Для кращого візуального розуміння, на основі нашого дослідження, ми створили проєкт договору перевезення, який зобразили в Додатку А.

Висновки до розділу 3

У третьому розділі проведено всебічне дослідження виконання договору перевезення пасажирів і багажу автомобільним транспортом, механізмів відповідальності сторін та підстав його припинення. Встановлено, що порядок виконання є динамічним, багатоступеневим процесом, який вимагає чіткої координації дій сторін та суворого дотримання вимог безпеки. Розкрито особливості підвищеної відповідальності перевізника та взаємної відповідальності пасажирів, з урахуванням воєнного стану та сучасних технологій. Проаналізовано широке коло підстав припинення договору та

детальний порядок їх реалізації. Отримані висновки узагальнюють результати курсової роботи, підтверджуючи високу соціальну значущість договору перевезення пасажирів і багажу як ефективного правового інструменту забезпечення транспортних потреб населення в умовах сучасних викликів. Дослідження демонструє необхідність подальшого вдосконалення законодавства для підвищення ефективності регулювання цих відносин.

ВИСНОВОК

Договір перевезення пасажирів і багажу автомобільним транспортом є одним із найбільш поширених і соціально значущих видів цивільно-правових договорів, що забезпечує реалізацію конституційного права громадян на свободу пересування та задовольняє повсякденні транспортні потреби населення. У роботі проведено комплексне дослідження загально-теоретичних засад цього договору, його змісту, порядку укладення, виконання, а також відповідальності сторін та підстав припинення.

У першому розділі встановлено, що договір перевезення пасажирів і багажу має складну правову природу, поєднуючи ознаки договору про надання послуг і специфічного перевізного зобов'язання. Він характеризується такими ключовими ознаками, як двосторонність, оплатність, строковість та високий ступінь імперативного регулювання. Система джерел правового регулювання є багатошаровою і включає норми Цивільного кодексу України, спеціальне транспортне законодавство та підзаконні акти. Правовий статус сторін договору — перевізника та пасажирів — відзначається певною нерівністю, спрямовану на захист слабшої сторони — пасажирів як споживачів транспортних послуг.

Другий розділ присвячено аналізу змісту та порядку укладення договору. Визначено його істотні умови: предмет, ціна, строк виконання, маршрут та умови перевезення багажу. Форма договору є переважно спрощеною і підтверджується видачею квитка або електронного проїзного документа. Порядок укладення залежить від виду перевезення і може мати як консенсуальний, так і реальний характер. Права та обов'язки сторін детально врегульовані нормативно і спрямовані на забезпечення балансу інтересів, безпеки та якості послуг.

У третьому розділі досліджено порядок виконання договору, який є динамічним процесом, що починається з моменту посадки пасажирів і завершується видачею багажу. Особлива увага приділяється відповідальності сторін: перевізник несе підвищену відповідальність за шкоду, заподіяну життю, здоров'ю пасажирів або багажу, тоді як відповідальність пасажирів обмежується в основному випадками порушення правил поведінки та безквиткового проїзду. Підстави та порядок припинення договору включають належне виконання, угоду сторін, істотне порушення умов, форс-мажор та відмову пасажирів від поїздки. У сучасних умовах, зокрема під час воєнного стану, ці інститути набувають додаткових особливостей, пов'язаних зі спрощенням процедур і посиленням гарантій безпеки.

Проведене дослідження підтверджує, що договір перевезення пасажирів і багажу автомобільним транспортом є ефективним правовим механізмом, який поєднує приватноправові засади з публічно-правовими вимогами. Водночас існують певні проблеми, пов'язані з адаптацією законодавства до цифровізації транспортних послуг, використанням агрегаторів та особливостями воєнного часу. Подальше вдосконалення нормативної бази, посилення захисту прав пасажирів і гармонізація національного законодавства з міжнародними стандартами дозволить підвищити ефективність і безпеку автомобільних пасажирських перевезень.

Таким чином, мета курсової роботи досягнута. Отримані результати можуть бути використані для подальших наукових досліджень у галузі транспортного права, а також у практичній діяльності суб'єктів транспортних правовідносин.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алексєєв А. Г. Договір перевезення вантажів, пасажирів і багажу в прямому змішаному сполученні. Legal Novels. 2021. № 13. С. 29. URL: https://www.legalnovels.in.ua/journal/13_2021/29.pdf (дата звернення: 25.04.2026).
2. Білецький А. Договори перевезення в господарському та транспортному праві. Dictum Factum. 2025. Вип. 1. URL: <https://df.duit.in.ua/index.php/dictum/article/download/388/349> (дата звернення: 25.04.2026).
3. Бондар П. В. Правове регулювання договірних відносин у сфері перевезення пасажирів з використанням транспортних агрегаторів. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право. 2023. Вип. 2. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/items/9c9d5695-2809-4d4b-b0b5-15fb62721cfd> (дата звернення: 25.04.2026).
4. Голенко І. П. Наукові дослідження відносин з перевезення пасажирів автомобільним транспортом (оновлений аналіз). Часопис Київського університету права. 2021. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/...> (дата звернення: 25.04.2026).
5. Давидова І. В., Резніченко С. В. Договори перевезення: реалії воєнного часу. Юридичний науковий електронний журнал. 2022. № 7. С. 129–133. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-7/129>. URL: https://lsej.org.ua/7_2022/129.pdf (дата звернення: 25.04.2026).
6. Жебелєв І. І. Обґрунтування правового статусу учасників договору перевезення пасажирів автомобільним транспортом : дис. 2025. URL: <https://vchenarada.nau.edu.ua/wp->

content/uploads/2025/05/Disertatsiya_ZHebelyev_Igor-Ivanovich.pdf (дата звернення: 25.04.2026).

7. Жидовська Н. Особливості міжнародних вантажних перевезень та їх правове регулювання. Аграрна економіка. 2022. Т. 15. № 3–4. С. 13. URL: http://agrarianeconomy.lnau.edu.ua/images/docs/ae_2022_15_3-4/AE-15_3-4_13.pdf (дата звернення: 25.04.2026).

8. Коваль Ю. О. Поняття та особливості договору перевезення пасажирів і багажу. Scientific method: reality and future trends of researching. 2024. С. 44–46. URL: <https://previous.scientia.report/index.php/archive/issue/view/26.07.2024/97> (дата звернення: 25.04.2026).

9. Ковальов А. О. Транспортне право : навчальний посібник. Харків : Карт, 2022. 190 с. URL: <http://lib.kart.edu.ua/bitstream/123456789/11409/1/Навчальний%20посібник.pdf> (дата звернення: 25.04.2026).

10. Колісников А. В. Особливості договору перевезення багажу пасажирським транспортом. Юридичний науковий електронний журнал. 2022. № 9. С. 35–39. URL: https://lsej.org.ua/9_2022/35.pdf (дата звернення: 25.04.2026).

11. Менджул М. В. Особливості виконання договору з перевезення пасажирів в умовах воєнного стану. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право. 2025. Вип. 3. URL: <https://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/346048/333137> (дата звернення: 25.04.2026).

12. Постанова Верховного Суду від 23.08.2023 у справі № 600/1407/22-а. URL: <https://court.gov.ua/archive/1481880> (дата звернення: 25.04.2026).

13. Постанова Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду від 20.03.2025 у справі № 380/13118/23. URL: <https://iplex.com.ua/doc.php?regnum=126003839> (дата звернення: 25.04.2026).

14. Постанова Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду від 22.01.2026 у справі № 380/17417/23. URL: <https://precedent.ua/133507677> (дата звернення: 25.04.2026).

15. Постанова Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду від 29.11.2023 у справі № 404/9494/21. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/> (дата звернення: 25.04.2026).

16. Приленський І. Г. Загальна характеристика договору перевезення пасажирів повітряним транспортом. Юридичний вісник. 2021. № 5. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/items/9538a6ab-4d53-42fa-b066-4f575cc16d0a> (дата звернення: 25.04.2026).

17. Про автомобільний транспорт : Закон України від 05.04.2001 № 2344-III. Відомості Верховної Ради України. 2001. № 22. Ст. 105. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2344-14#Text> (дата звернення: 25.04.2026).

18. Про внесення змін до Закону України «Про автомобільний транспорт» щодо вдосконалення регулювання ринку послуг : Закон України від 27.03.2025 № 4337-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4337-20#Text> (дата звернення: 25.04.2026).

19. Про захист прав споживачів : Закон України від 12.05.1991 № 1023-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1023-12#Text> (дата звернення: 25.04.2026).

20. Про затвердження Правил надання послуг пасажирського автомобільного транспорту : Постанова КМУ від 18.02.1997 № 176. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/176-97-п#Text> (дата звернення: 25.04.2026).

21. Про транспорт : Закон України від 10.11.1994 № 232/94-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/232/94-вр#Text> (дата звернення: 25.04.2026).

22. Радчук О. П. Окремі питання перевезення пасажирів та їх багажу автомобільним транспортом: міжнародно-правовий аспект. Вісник НТУ «ХПІ». 2021. № 2. С. 316–335. URL: <https://visnyk-psp.kpi.ua/article/view/242941/316935> (дата звернення: 25.04.2026).

23. Рішення Стрийського міськрайонного суду Львівської області від 06.02.2025 № 125278752. URL: <https://youcontrol.com.ua/catalog/court-document/125278752> (дата звернення: 25.04.2026).

24. Рішення Ужгородського міськрайонного суду Закарпатської області від 01.05.2025 № 127010404. URL: <https://youcontrol.com.ua/catalog/court-document/127010404> (дата звернення: 25.04.2026).

25. Рябушин В. В. Договір перевезення автомобільним транспортом: тези. Актуальні питання юридичної науки. 2025. № 1. С. 122. URL: https://www.pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2025/1_2025/122.pdf (дата звернення: 25.04.2026).

26. Стахнюк С. Трансформація організаційно-правових засад регулювання автомобільного пасажирського перевезення. Вісник НУВГП. 2025. № 1. С. 149. DOI: <https://doi.org/10.31713/ve1202514>. URL: <https://visnyk.nuwm.edu.ua/index.php/econ/article/view/1627/1640> (дата звернення: 25.04.2026).

27. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 № 435-IV. Відомості Верховної Ради України. 2003. № 40–44. Ст. 356. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 25.04.2026).

ДОДАТОК А
ДОГОВІР № 47/04
на надання послуг з перевезення пасажирів та їх багажу автомобільним
транспортом

м. Тернопіль «15» квітня 2026 року

Товариство з обмеженою відповідальністю «Житомир-Тур», в особі директора Ковальчука Сергія Петровича, що діє на підставі Статуту, далі іменоване «Замовник», з одного боку, та

Фізична особа-підприємець Шевчук Олександр Іванович, що діє на підставі Витягу з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань, далі іменованій «Перевізник», з іншого боку, а разом іменовані «Сторони», уклали цей Договір про таке:

1. Предмет договору

1.1. За цим Договором Перевізник зобов'язується надати Замовнику послуги з перевезення пасажирів та їх багажу автомобільним транспортом за визначеними маршрутами, а Замовник зобов'язується прийняти та оплатити надані послуги в повному обсязі.

1.2. Маршрути перевезень, графік руху, кількість пасажирів та вимоги до транспортних засобів визначаються Сторонами в Додатку № 1 до цього Договору, який є його невід'ємною частиною.

1.3. Перевезення здійснюється на автобусах категорії М2 та М3 (місцеві та міжміські рейси).

2. Права та обов'язки Сторін

2.1. Перевізник зобов'язаний:

2.1.1. Забезпечувати своєчасну подачу технічно справних, чистих та обладнаних транспортних засобів відповідно до графіка, зазначеного в Додатку № 1.

2.1.2. Забезпечити наявність у водіїв усіх необхідних документів (посвідчення водія, ліцензійна картка, поліс обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності, шляховий лист).

2.1.3. Забезпечувати збереження багажу пасажирів та видачу його за багажними квитанціями.

2.1.4. У разі поломки транспортного засобу негайно вжити заходів для заміни на рівноцінний.

2.1.5. Дотримуватися вимог безпеки дорожнього руху, Правил надання послуг пасажирського автомобільного транспорту та умов цього Договору.

2.1.6. Після виконання кожного рейсу надавати Замовнику акт наданих послуг та рахунок-фактуру.

2.2. Замовник зобов'язаний:

2.2.1. Своєчасно оплачувати послуги Перевізника відповідно до умов розділу 3 цього Договору.

2.2.2. Надавати Перевізнику повну та достовірну інформацію про кількість пасажирів, маршрут та особливі умови перевезення не пізніше ніж за 48 годин до рейсу.

2.2.3. Інформувати пасажирів про правила поведінки в транспортному засобі.

2.3. Перевізник має право:

2.3.1. Відмовити у перевезенні пасажирів, який перебуває у стані алкогольного чи наркотичного сп'яніння, порушує громадський порядок або не має проїзного документа.

2.3.2. Вимагати від Замовника відшкодування додаткових витрат, узгоджених зі Сторонами.

2.4. Замовник має право:

2.4.1. Здійснювати контроль за якістю надання послуг.

2.4.2. Вносити зміни до графіка та маршруту, повідомивши Перевізника не пізніше ніж за 24 години.

3. Порядок розрахунків

3.1. Вартість послуг становить 145 000 (сто сорок п'ять тисяч) гривень на місяць (згідно з Додатком № 1).

3.2. Оплата здійснюється Замовником у безготівковій формі шляхом перерахування коштів на поточний рахунок Перевізника до 10 числа місяця, наступного за звітним.

3.3. Підставою для оплати є підписаний Сторонами акт наданих послуг.

4. Відповідальність Сторін

4.1. За невиконання або неналежне виконання зобов'язань Сторони несуть відповідальність відповідно до чинного законодавства України,

зокрема Цивільного кодексу України та Закону України «Про автомобільний транспорт».

4.2. У разі прострочення подачі автобуса Перевізник сплачує штраф у розмірі 500 гривень за кожну годину прострочення.

4.3. За втрату або пошкодження багажу Перевізник несе відповідальність у розмірі його дійсної вартості.

4.4. Сторони звільняються від відповідальності у разі настання обставин непереборної сили (форс-мажор).

5. Термін дії договору

5.1. Договір набуває чинності з моменту підписання та діє до 31 грудня 2026 року.

5.2. Договір може бути продовжений за згодою Сторін.

6. Інші умови

6.1. Цей Договір складено у двох примірниках, які мають однакову юридичну силу.

6.2. Усі спори, пов'язані з виконанням цього Договору, вирішуються шляхом переговорів, а у разі недосягнення згоди — у судовому порядку відповідно до законодавства України.

7. Юридичні адреси та банківські реквізити Сторін

Замовник: ТОВ «Житомир-Тур» м. Житомир, вул. Перемоги, 87 Код ЄДРПОУ 43829174 IBAN UA12 3223 1300 0000 0260 5432 001 Банк: АТ «ПриватБанк» Тел.: (0412) 44-55-66 Директор _____ Ковальчук С. П.	Перевізник: ФОП Шевчук Олександр Іванович м. Житомир, вул. Східна, 12, кв. 45 РНОКПП 3124567890 IBAN UA45 3223 1300 0000 0260 9876 543 Банк: АТ «ПриватБанк» Тел.: (067) 123-45-67 Підприємець _____ Шевчук О. І.
---	---

Маршрути та вартість послуг:

1. Житомир – Київ (автовокзал) – 2 рейси щодня
2. Житомир – Бердичів – 3 рейси щодня
3. Житомир – Новоград-Волинський – 1 рейс щодня

Вартість одного рейсу: 4 850 грн (з ПДВ)
Загальна вартість на місяць: 145 000 грн

Вимоги до автотранспорту: автобус не старше 10 років, з кондиціонером, Wi-Fi, справними ременями безпеки, обладнаний тахографом.

ЗАМОВНИК:

_____/Ковальчук С. П./

ПЕРЕВІЗНИК:

_____/Шевчук О. І./